

Рецензия

**по конкурс за получаване на научното звание “Професор”, шифър
05.04.03 Руска литература и литература на народите на СССР,
обявен от ЮЗУ “Нефит Рилски”, “Държавен вестник”, бр.90 от 16
ноември 2010 г.**

Единствен кандидат по конкурса е доц. д-р Магдалена Петрова Костова-Панайотова. Тя е родена през 1966 г. в гр. Плевен. Дипломирала се е по специалностите “Българска филология” и “Журналистика” в СУ “Св. Климент Охридски” през 1991 г. В периода 1993-1996 г. е аспирант в Катедрата по руска литература на Факултета по славянски филологии в Софийския университет. Защищава дисертация на тема “Художественият свят на Георгий Иванов - поезия и проза” през 1997 г. и получава образователната и научна степен “доктор”. Професионалният ѝ опит се основава на работата ѝ като преподавател по български език и литература в ПГИЧЕ “Св.Методий” - София (1992-2006 г.), редакторска и преводаческа работа в различни периодични издания и медии. Доц. Костова-Панайотова е водила през различни периоди лекционни курсове във ВТУ “Св.Св. Кирил и Методий”, СУ “Св. Климент Охридски”, НБУ. От 2006 г. е доцент в ЮЗУ “Неофит Рилски”, като преподаваните курсове са главно в областта на руската литература.

Тематично научната продукция на доц. д-р Магдалена Костова-Панайотова е свързана преди всичко с българската и руската литература, като библиографията след първата хабилитация през 2006 г. съдържа информация за две книги, 64 статии (част от които под

печат), публикувани в научни списания, сборници с доклади от научни конференции, юбилейни сборници, специализирани вестници и електронни издания, както и статии в енциклопедии, учебни помагала (в съавторство), научни рецензии. Четири от статиите на кандидатката са публикувани в чужбина. Документите по конкурса съдържат и списък с позовавания и цитирания, приложени са отзиви и рецензии на български и руски учени.

Хабилитационният труд по конкурса на Магдалена Костова-Панайотова “Руският поетически авангард през XX век: теория и практика”, отпечатан в отделно издание (Благоевград, 2010), представя широко обзорно изследване на един от устойчивите в развитието и присъствието си феномени в културата на XX век - изкуството на авангарда в една от неговите най-ярки национални реализации. Може без колебание да се каже, че това е първото българско “интегрално” изложение по проблема, побрало дългогодишните литературни проучвания, наблюдения и анализи на авторката.

Интересът на доц. М. Костова-Панайотова към авангарда е отдавнашен и устойчив. Той е съзвучен и синхронен с изследванията на ред съвременни руски учени и поети - поставангардисти, част от които преподават и в западни университети. След написването на първата си книга по тази проблематика, “В полето на авангарда. Руската поезия 50-90-те години”(С., 2006), призната за хабилитационен труд по конкурс за доцент, изследователката продължава работата си в същата посока. Така чрез следващия обемен и ерудиран труд, книгата “Руският поетически авангард през XX век: теория и практика” (с който кандидатката участва в настоящия конкурс), българската литературна

наука представя цялостно и детайлизирано проучване на имената и явленията на руския поетически авангард на XX век.

Книгата е съставена от две хронологически построени глави и от една глава, визираща отделни значими присъствия на творци от различни фази и групи в рамките на авангарда. Първите две глави проследяват авангардните групи и платформи в двете половини на века, като в тях е направен преглед на практически всички важни позиции и имена на авангарда в контекста на руското историческо и културно развитие. Третата глава е изцяло изградена от избрани персоналии. Заглавието е двойно “Лица и гласове. Пропуснати присъствия”, както е двойна позицията в литературната история на представените поети - именити автори, непридобили обаче класически статут, от една страна, и действително пропуснати присъствия, от друга, в някои от случаите по-скоро възприемани така допреди десетина години и в резултат на това компенсаторно преосветлени през последните две десетилетия. Със задоволство ще отбележа качествата на статията за поезията на Елена Гуро, върху чието творчество у нас не бе писано отдавна. И още нещо за структурата на изследването - визираните в първите две части поети, изброени в общите обзори или при анализа на естетиката на отделни групи, в третата не са вече гласове от хора или лица на обща снимка, а са представени в жанра на литературния портрет, детайлизирано, аргументирано, с познаване и на национален контекст, и на уникалната роля на поета в литературоцентричната руска култура на отминалия век. И доколкото, макар да са еднакво стойностни за цялостния замисъл, отделните глави и части имат свой собствен тон и рисунък, именно с индивидуалността си, по мое мнение, са особено ценни частите за Д.А.Пригов, А.Мариенхоф, Х.Сапгир.

Във впечатляващата и по обема и по обхвата си книга на доц. Панайотова трябва да бъде особено оценено постоянството на изследователския интерес. Статия след статия, книга след книга изследователката се движи към задълбочаване на знанието за авангарда, прилагане на различни изследователски процедури, уплътняване на картината така, че там където преди е имало щрихи, сега се предлага образ, отработен до едва видимите преди подробности. На следващо място трябва да се посочи прозорливостта при избора на водещата тема и на стратегията на изложението на резултатите от научното изследване. Не по-малко важни за успеха на книгата са литературоведската съвестност в привличането на всички достъпни и известни текстове и метатекстове на и за руския авангард, както и стремежът (при все че самият предмет на изследване - авангардът - подтиква към радикализъм) да се запази традицията на литературното писане за поезията на XX век, като обаче тя постепенно и неотстъпно се обновява и неологизира.

Една завършена книга не означава завършване на изследването, още по-малко означава приключване на работата върху нейния текст, както показва и биографията на самата книга на доц. Панайотова. Дописването, допълването, уточняването са постоянни процеси, част от които в бъдеще може да бъде прецизирането на някои отделни решения в подстрочните преводи, както и отстраняването на някои интерферентни словоупотреби в авторския текст.

Дидактическите ползи от създаването и издаването на тази книга са безспорни и те несъмнено се дължат на академичния опит на доц. Панайотова. Като преподавател по история на руската литература от XX век съм убедена, че те специално трябва да бъдат посочени:

- множество явления от руската и европейска култура, намиращи се в различна степен на родство, но асоциирани или принадлежащи на авангарда, са събрани в едно книжно тяло;
- оригиналните стихове, които са фактическият обект на много от разделите в книгата, са снабдени с подстрочни преводи;
- подготвен е изключително полезен аотиран указател, отново печелещ поради наличността си в едно цяло с аналитичните части;
- богата библиография, която не претендира да бъде изчерпателна, но е представителна и убедително говори за хронологията и обхвата на научния интерес към явлението на руския поетически авангард, който авторката на монографията избира за своя главна тема. А че този избор е забелязан, освен че дава резултат в тази и предходни книги на доц. Панайотова, има достатъчно примери, включително и в представените за този конкурс рецензии и цитирания.

Изследване като предприетото от кандидатката, имащо толкова широк хоризонт, отваря още посоки за работа. Можем да очакваме и следващите, вече подсказани в това издание теми, такива като изучаване на явленията в руския авангард в контекста на европейския или продуктивните паралели между отделните представители на една и съща поетическа група и направление. Изложението на научните резултати в “Руският поетически авангард през XX век: теория и практика” показва експертното знание, компетентността на учения и преподавателя доц. Магдалена Костова-Панайотова в областта на руската литературна история на XX век.

Втората книга, присъстваща в библиографията на доц. Магдалена Костова-Панайотова от периода след първата хабилитация, е авторският сборник със статии “Руският XX век чете: Класиката, без която не можем”(Благоевград, 2008). В нея има няколко вектора на развитие на авторката мисъл, които бих искала специално да очертая: четенето на класиката от позициите на автори от началото на XX век, същото, повторено от новото краевековие, взаимочетения на съвременници, но принадлежащи към различни поколения. Сред отделните глави като особено открояваща се и като безспорен авторски успех бих посочила частта, посветената на шаха, играта, предопределението през погледа на В. Набоков и М. Павич. Впрочем, в две от главите на книгата присъства анализ на романите на В. Набоков, развит и фокусиран и в посочена в авторската библиография предадена за печат следваща статия “Памет и истина в руските романи на В. Набоков”. Стремeжът към доказване на “законороденост” чрез приобщаването към класическия XIX-ти през първата половина на XX век, особено в кръговете на емигрантската и нонконформистката литература и осъзнатата и търсена вторичност на постмодерното писане - това са процесите, които в имена, заглавия и аналитични четения, представя книгата, предлагайки и обобщения относно канона и класиката в руски контекст и тяхното четене през отминалия вече XX век, сам постепенно петрифициращ се в класичност.

Статиите, представени в документацията по конкурса, имат няколко тематични фокуса. Доминират, естествено, статии по водещата за кандидатката проблематика - руският авангард, намерили впоследствие своето систематизирано единство в обсъдената по-горе монография. Авторката обръща внимание и на сложната проблематика на статуса на

официалната култура през тоталитарния период, демонстрирайки дълбоко разбиране на процесите на институционализиране и канонизиране на автори и явления, както и на механизмите на рецепция на една литературна творба в различна национална и езикова среда. Трябва да се отбележи, че както в този тематичен блок, така и в другите, които ще назова, доц. д-р Панайотова гради тезите си върху отлично познаване на българската литературна актуалност. Следваща обособена тема е именно българската и балканската култура, литература, идентичност, осъзнатите, включително и чрез текста, чуждост и другост, визирани в статии от различни години, но ориентирани към осмисляне на българското в различни контексти. Вниманието привличат и статии, посветени актуална за последните години хуманитарна научна проблематика: носталгиите на краевековието, медийното присъствие в съвременната култура, възприемането и тълкуването на българската класика.

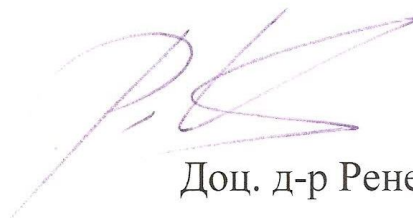
Преценявайки всички приложени документи, обобщавам основните качества на кандидатурата по следния начин:

- систематизиране и представяне за българската хуманитаристика на впечатляваща по обема си информация, отнасяща се преди всичко до руската поезия на XX век;
- предлагане на оригинално виждане за редица автори и литературни произведения, отнасящи се към руската култура на XX век;
- убедително присъствие чрез изследователска, преводаческа, съставителска и редакторска работа в съвременната българска русистика и литературознание;

- съчетаване на преподавателска и изследователска работа, включително издаване на академични учебници и учебни пособия.

Като изразявам мнението, основаващо се както на документацията по конкурса, така и на дългогодишно познаване на преподавателска и научна работа на доц. д-р Магдалена Костова-Панайотова, че нейните научни постижения в областта на изучаването на руския авангард и въобще на поетическото изкуство през XX век са съществен принос към развитието на българската литературна наука, а също и че намирам пълно съответствие между компетентностите, научните приноси и качествата на кандидатката и преподавателската работа, визирана в основанията за обявяване на този конкурс, **убедено предлагам на уважаемото Научно жури да подкрепи избирането в процедурата по обявления от ЮЗУ “Неофит Рилски” конкурс на доц. д-р Магдалена Костова-Панайотова за “професор”.**

София, 17.04.2011 г.

Доц. д-р Ренета Божанкова

Факултет по славянски филологии

Софийски университет “Св. Климент Охридски”